

Statsbudsjettet 2000

Forskning og høyere utdanning i budsjettproposisjonen for 2000

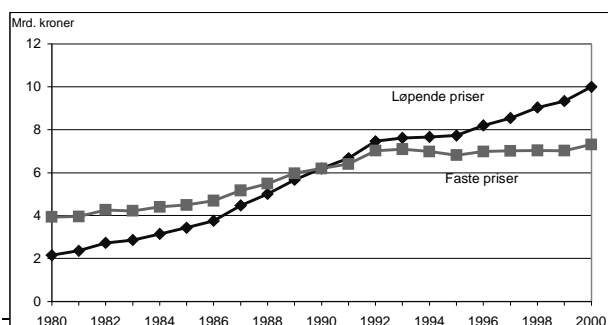
Et godt budsjettforslag for norsk forskning - men praktisk talt ingen økning i de offentlige forskningsbevilgningenes andel av bruttonasjonalprodukt

Forskning er høyt prioritert i Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2000. Dette til tross synes det ikke som det foreslåtte forskningsbudsjett vil bidra nevneverdig til at de offentlige FoU-bevilgningenes andel av BNP øker. Bevilgningene til forskning over KUFs bevilgninger under programkategorien forskning vokser med 16 prosent nominelt, i første rekke p.g.a. avkastningen av det nye forskningsfondet og økning i EU-kontingenten. Informasjons- og kommunikasjonsteknologi og energiforskning kommer særlig godt ut i budsjettforslaget. Næringsrettet forskning får en solid vekst, etter flere år med nedgang i forskningsbevilgningene over tunge næringsdepartementer. Det er ubetydelig realvekst i bevilgningene til høyere utdanning. Antallet studieplasser i høyere utdanning går litt ned, og hele reduksjonen kommer ved universitetenes allmennfakulteter.

Et godt forskningsbudsjett

Med et forslag til forskningsbudsjett som nominelt ligger 650 mill eller vel 7 prosent høyere enn vedtatt budsjett for 1999, er forskning en av vinnerne i Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2000.¹ Realveksten vil, basert på Regjeringens forutsetninger for neste års generelle pris- og lønnsvekst, bli på omlag 4 prosent.

Figur 1. Anslåtte FoU-bevilgninger over statsbudsjettet 1980-2000 uten oppdrag, i løpende og faste 1990-priser. Kilde: NIFU, St.prp. nr.1(1999-2000)

¹ Tallene er hentet fra tabell på side 14 i KUFs budsjettproposisjon. Vi har i denne rapporten fullt ut lagt til grunn Regjeringens egne anslag over bevilgningene til forskning.

Følgende forslag i proposisjonen bidrar til det meste av veksten (men ikke alltid med bevilgningens fulle nominelle beløp, siden en del av postene ikke er rene forskningsbevilgninger):

- Avkastning (90 mill kroner) av det nye Forskningsfondet (KUF/Forskning). Det er varslet at fondskapitalen vil bli vurdert utvidet fra 3 til 4 milliarder kroner i løpet av 2000.
- Økte kontingenter til deltakelse i EUs ramme-program for forskning (om lag 130 Mill kr) (KUF/Forskning). Økningen framstår som større enn den reelt er, siden kontingenten for 1999 ble delvis dekket av overføring fra 1998.
- Etablering av senter for fremragende forskning i tilknytning til IT-senteret på Fornebu (45 mill kroner) (KUF/Høyere utdanning, 30 mill kroner; Nærings- og handelsdepartementet, 10 mill kroner, Samferdselsdepartementet, 5 mill kroner).
- Informasjons- og kommunikasjonsteknologisk forskning (IKT) får også ellers en betydelig vekst, bl.a. i form av økte bevilgninger til

Norges forskningsråd og nytt språkteknologisenter på Voss (Nærings- og handelsdepartementet).

- Bevilgning til første byggetrinn av forskningsfartøy (50 mill kroner); sammen med en økning i bevilgningene særlig til Havforskningsinstituttet, utgjør dette hovedkomponenten i oppfølgingen av den prioriterte satsing på marin forskning i St. meld. 39 (1998-99) *Forskning ved et tidsskille* (forskningsmeldingen) (Fiskeridepartementet).
- Økte bevilgninger fra 1999 til 2000 til store utstyrsanskaffelser ved universiteter og høgskoler i forbindelse med ferdigstilling av nybygg, i første rekke RiT 2000 og realfagsbygget ved NTNU (KUF/Høyere utdanning).
- En betydelig vekst i bevilgningene til energiforskning, i form av økte bevilgninger til Norges forskningsråd, og bevilgning til "petroleumsrettet teknologiutvikling" (Olje- og energidepartementet).

Når det gjelder store forskningsposter forøvrig, merker en seg at Forskningsrådets generelle midler fra KUF (utenom administrasjon) kun får en liten nominell økning på 1 prosent fra 1999 til 2000.

Forskningsandelen over programkategorien for høyere utdanning får ingen realvekst utenom (forskningsandelen av) bevilgningene til større utstyrsanskaffelser i forbindelse med ferdigstilling av nybygg. Dette skyldes en liten nedgang i antall studieplasser ved universitetene.

Korrigert for forventet generell kostnadsvekst vil realveksten i forskningsbudsjettet i 2000 tilsvare litt over 4 prosent, eller i overkant av 400 mill 1999-kroner. Hvis kostnadsveksten i forskningssektoren blir høyere, slik den har vært de seneste årene, vil realveksten bli lavere. En del av veksten i 2000 er knyttet til økte kapitalutgifter (forskningsfartøy, store nyanskaffelser), og til økninger i internasjonale kontingenter (særlig til deltakelse i EUs rammeprogram for FoU) som ikke automatisk fører til økt norsk forskningsaktivitet. (Men i den grad kontingentøkningen reflekterer økte FoU-budsjetter i Brussel, representerer de også utvidede *mulige* finansieringskilder for norske forskere.)

Har så Regjeringen med dette budsjettforslaget reelt fulgt opp de forskningspolitiske mål som Stortinget og den selv har satt opp, - i Voksenåsen-erklæringen, i Stortingsdebatter om forskning de seneste år og, særlig, i den nye forskningsmeldingen?

Ubetydelig vekst i de offentlige forskningsbevilgningenes andel av bruttonasjonalprodukt

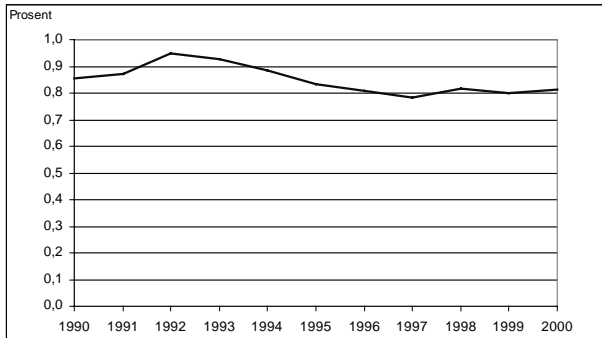
Det altoverveiende mål som statsbudsjettet vil bli vurdert opp mot, både denne gang og i årene som kommer, er *det ambisiøse vekstmålet* for norsk forskning som Regjeringen har foreslått i forskningsmeldingen. Her heter det at "Regjeringen går inn for å styrke forskningsinnsatsen i Norge, slik at Norge i løpet av neste femårsperiode kommer på linje med gjennomsnittet for OECD, målt i andelen av bruttonasjonalprodukt". Dette målet er gjentatt i St. prp. Nr 1 (1999-2000). Som kjent ligger Norge godt under OECD-gjennomsnittet på dette målet. Forskningsmeldingen benyttet tall for 1995, som på det tidspunkt den ble skrevet var de siste fullstendige tall for OECD-landene. Da lå FoU-andelen av BNP i Norge på 1,71 prosent, mens OECD-gjennomsnittet var 2,15 prosent. Når nå også 1997-tallene for OECD er tilgjengelig (foreløpige tall), viser de at Norge, med sine 1,68 prosent, har sakket ytterligere noe akterut i forhold til OECD-gjennomsnittet på 2,21 prosent.

Det er imidlertid en god del vansker forbundet med å benytte Regjeringens formulering av vekstmålet som grunnlag for en løpende vurdering av statsbudsjettets bidrag til vekst i norsk forskning. OECD-gjennomsnittet av BNP-andelen er et meget bevegelig mål, og vi vil måtte vente 3 år eller mer etter at bevilgningsbeslutningene er tatt før en ser i hvor sterk grad de eventuelt har bidratt til en positiv utvikling. Utviklingen i indikatoren er dessuten ikke bare avhengig av veksten i forskningsressursene isolert sett - av telleren i brøken, men også av den økonomiske utviklingen, BNP - av nevneren i brøken.

Det er enighet om at for å nå vekstmålet må både offentlig og privat sektor bidra. Selv om en legger til grunn at privat sektor bør bidra med opptil 60 prosent (et tall som har vært nevnt), så gjenstår det mye som må dekkes gjennom offentlige forskningsbevilgninger over statsbudsjettet. På samme måte som i NIFUs tidligere analyser av statsbudsjettet, har vi beregnet det foreslåtte forskningsbudsjettets størrelse i forhold til Regjeringens anslag i nasjonalbudsjettet for BNP i 2000. Dette viser at til tross for den betydelige

veksten i forskningsbevilgningene som ligger i forslaget, så vil dette bare gi en ubetydelig økning fra 1999 til 2000 i forskningsbudsjettets størrelse målt i forhold til BNP, jf figur 2. Grunnen er at veksten i BNP, i henhold til Regjeringens anslag i nasjonalbudsjettet, forventes å bli nesten like stor som den foreslåtte veksten i forskningsbudsjettet.

Figur 2. Anslåtte FoU-bevilgninger over statsbudsjettet 1990-2000 uten oppdrag, som andel av bruttonasjonalprodukt. Kilde: NIFU, St.prp.nr 1 (1999-2000)

Dette viser *hvor* ambisiøst Regjeringens vekstmål i realiteten er, når det på denne måten blir knyttet til FoU-andelen av BNP. Utviklingen i BNP får stor betydning, særlig i en tid da det er god utvikling i norsk økonomi. Paradokset er at jo bedre utviklingen er i norsk BNP, dess mer må offentlig og privat sektor øke sin samlede FoU-innsats for å nå vekstmålet. Regjeringen anslår i nasjonalbudsjettet for 2000 (s. 13) at BNP reelt vil vokse med 2,9 prosent i 2000 og deretter ha en reell årlig gjennomsnittlig vekst på 1,9 prosent i perioden 2001-2003. Hvis vi antar at dette også blir veksten i 2004, og at OECD-gjennomsnittet på 2,21 prosent forblir uendret i perioden, vil det bety at nivået i offentlig og privat FoU til sammen vil måtte ligge i størrelsesorden 8 - 9 milliarder kroner høyere (i faste priser) ved utløpet av femårsperioden enn i 1999.

Informasjons- og kommunikasjonsteknologi og energi særlig prioritert

Hva så med statsbudsjettets forhold til øvrige forskningspolitiske mål, prioriteringer og profileringer? Proposisjonen viser til at de foreslåtte prioriteringene i forskningsmeldingen ligger til grunn for budsjettforslaget - selv om meldingen ennå ikke er behandlet av Stortinget. Hovedprioriteringene er (1) å styrke det som kalles "den langsiktige og grunnleggende forskningen ved universitetene, høyskolene og forskningsinstituttene", samt å øke innsatsen innen fire spesifiserte temaområder: (2) marin forskning, (3) informa-

sjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), (4) medisinsk og helsefaglig forskning og (5) forskning i skjæringsfeltet mellom energi og miljø.

I forhold til (1) er det i første rekke den beregnede avkastningen av forskningsfondet som skal bidra. En annen sentral post der denne prioriteringen kommer til uttrykk er KUFs generelle bevilgning til forskningsformål gjennom Forskningsrådet. Den øker denne gang nominelt kun med 1 prosent fra 1999 til 2000, mens den fra 1998 til 1999 økte med 9,1 prosent. Bevilgningene til vitenskapelig utstyr ved universiteter og høyskoler er de samme som i fjor. Det er grunn til å merke seg at rekruttering ikke er særskilt behandlet og prioritert, på bakgrunn av forskningsmeldingens mål om 150 nye stipendstillinger per år, og i lys av de helt spesielle rekrutteringsutfordringer som den varslede veksten i norsk forskning reiser. Forskningsrådet har signalisert at rekruttering og utstyr vil bli tilgodesett når avkastningen av fondet skal fordeles.

Veksten i de midler som Forskningsrådet får hånd om gjennom sitt ansvar for å disponere fondsbevilgningen, kan altså synes i noen grad å bli oppveid av en noe lavere generell bevilgning fra KUF enn det ville vært naturlig å forvente uten fondsbevilgningen. Hvis så er tilfelle, kan det synes å være i strid med én av forutsetninger som proposisjonen angir for fondets rolle i de offentlige forskningsbevilgninger - at fondsavkastningen "ikke skal komme til erstatning for den forskningen som blir finansiert av departementene i form av normale bevilgninger over statsbudsjettet". Men det heter også (i forskningsmeldingen) at "fondet skal ses i sammenheng med de offentlige bevilgninger over statsbudsjettet". I en vurdering av hva etableringen av fondet kan bety for prioriteringsprofilen i det offentlige forskningsbudsjett, kan det være verdt å merke seg at det som kalles "fri forskning" i en del år har vært, og er det også i 2000, høyt prioritert under KUFs generelle bevilgning til Rådet, mens fondsbevilgningen skal benyttes til "å styrke den langsiktige forskningen generelt, og de mer langsiktige delene av de fire brede tematiske satsingene" (dvs. (2) - (5) ovenfor).

Av disse tematiske prioriteringene synes det, som fremhevet innledningsvis, særlig å være satsingene på IKT og på forskning i skjæringsfeltet energi/miljø som kommer best ut i forslaget til statsbudsjett. Medisin og helse synes "avspist" med bevilgning til telemedisin ved Universitetet

i Trømsø, og en økning i forskningsbevilgningene fra Sosial- og helsedepartementet til Forskningsrådet. En satsing på marin forskning der byggingen av et nytt forskningsfartøy veier klart tyngst, kan også synes beskjeden og noe snevert innrettet. Krisen i verftsneringen har kanskje her spilt en viss rolle.

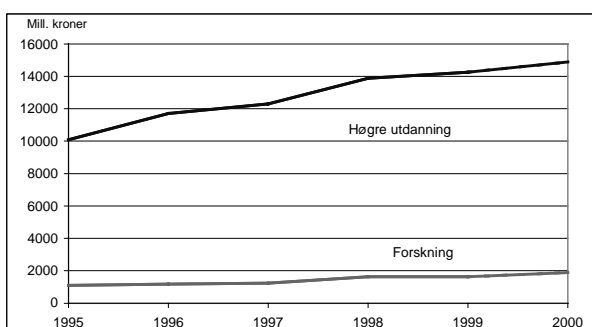
Den sittende Regjeringens forskningspolitikk har en klar "verdiprofil". Denne er synlig i budsjettproposisjonens forskningspolitiske mål ved at forskningen "skal underlegges etiske og samfunnsmessige vurderinger", i det at etikk-komiteene styrkes, at oppdragsforskningens uavhengighet utredes, og at det nye Teknologirådet får en viss økning i sin bevilgning.

Distriktsprofilen i forslaget kommer bl.a til uttrykk ved at reduksjonen i antall studieplasser i sin helhet tas ved universitetene, og særlig ved Universitetet i Oslo.

Høyere utdanning

Korrigert for tekniske endringer, får bevilgningene til programkategorien høyere utdanning en nominell økning på 4,4 prosent i KUFs budsjettforslag for 2000. Til sammenlikning øker bevilgningene til programkategorien forskning over samme departement med 16,2 prosent. (Se figur 3)

Figur 3. Bevilgninger til programkategoriene høyere utdanning og forskning under KUFs budsjett i perioden 1995-2000. Løpende priser. Kilder: NIFU, St.prp. nr 1 (1999-2000)

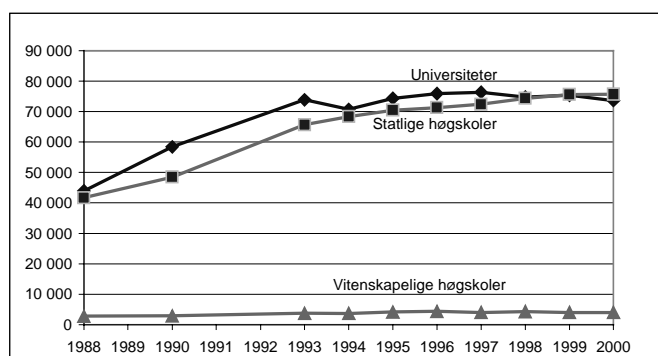
Dette innebærer en liten realvekst i bevilgningene til høyere utdanning på tross av en reduksjon i antall studieplasser. Det blir derved en svak vekst i bevilgningene per student. Bevilgningen over programkategorien høyere utdanning inneholder også utstyrs-kostnader i forbindelse med nytt realfagbygg ved NTNU og to etableringer på

Fornebu: et senter for fremragende forskning og et Bedriftsuniversitet.

Studieplasser ved høyskoler og universiteter

Departementet legger i 2000 opp til en nettoreduksjon i antall studieplasser på 1750. Bruttoreduksjonen er på ca. 2500 plasser. Det opprettes 760 nye, i hovedsak innen IKT og helsefag. I tillegg er institusjonene pålagt å omdisponere ca. 300 studieplasser til "utdanninger under oppbygging". Nettoreduksjonen i antallet studieplasser tas ved universitetene, mens nettotallene for de vitenskapelige høyskolene, kunsthøyskolene, de statlige høyskolene og de private høyskolene er omtrent uendret. Departementets måltall for antall studenter innen de ulike kategorier av høyere utdanning i budsjettet for 2000, innebærer at de statlige høyskolene vil ha flere studieplasser i 2000 enn de fire universitetene. (Se figur 4)

Figur 4. Studieplasser i universitets- og høyskolesektoren i perioden 1988 – 2000. Kilder: SSB, St.prp. nr 1 (1999-2000)

Det har vært en betydelig vekst i antallet studenter i høyere utdanning de siste 10 -15 årene. Budsjettet for 2000 innebærer en utflating eller svak reduksjon i studenttallene. Budsjettforlaget kan på dette punkt ses i sammenheng med at antallet 19-åringer er redusert fra 62000 i 1994 til 53000 i 2000, og at det er svakere søkning til høyere utdanning, bl.a. som følge av det relativt gode arbeidsmarkedet for tiden.

I stortingsmelding nr. 36 (1998 –99) (Dimensjoneringsmeldingen) diskuterer departementet ulike prinsipper for dimensjonering av høyere utdanning. Departementet legger bl.a. vekt på å tilby studieplass til flest mulig av de som søker til universiteter og høyskoler. I følge tall fra Samordna opptak har antallet kvalifiserte søkere som ikke har fått noe tilbud om høyere utdanning gått ned fra i overkant av 25000 søkere i 1993 og 1994, til ca. 3500 i 1998. I lys av at søkningen til

høyere utdanning har gått noe ned de senere år, er det grunn til å tro at det med regjeringens budsjettforslag vil være få kvalifiserte søkere til høyere utdanning som ikke får noe tilbud i 2000, på tross av reduksjonen i antall studieplasser.

I følge dimensjoneringsmeldingen er det også et mål for utdanningspolitikken å opprette studie-plasser innen fagområder hvor samfunnet vil ha særlig behov for arbeidskraft i årene som kommer. Regjeringen nevner i denne sammenheng behovet for økt kapasitet i studier innen farmasi, psykologi, medisin og odontologi. Målet om å øke kapasiteten innen disse fagområdene ble også understreket i Voksenåsenrklæringen. For odontologi signaliseres det riktignok at man venter på en egen utredning med vurdering av kapasiteten innen tannlegeutdanning.

Måltallene for antallet studieplasser innen ulike fagområder viser noe økning av kapasiteten innen medisin (175 nye studieplasser), psykologi (32 nye studieplasser) og farmasi (15 nye plasser). Måltallet for antall studieplasser innen odontologi innebærer ingen endring sammenliknet med 1999. Til sammen innebærer departementets budsjettforslag en utvikling i riktig retning i forhold til regjeringens egne målsetninger. Det er likevel et spørsmål om dette er tilstrekkelig. Det er blant annet anslått et behov for 900 nye psykologer i Opptappingsplanen for psykisk helse 1999 – 2006. Innen medisin har man måttet kjøpe utdanningskapasitet i utlandet, samtidig som det de senere år er blitt foretatt aktiv rekruttering av ferdig utdannede leger i andre land. Departementet ønsker imidlertid å opprette medisinutdanning ved Sentralsykehuset i Akershus fra høsten 2000, og forutsetter også at universitetsklinikken som etableres gjennom utviklings- og utbyggingsprosjektet RIT 2000 vil bidra til øket opptak ved NTNU.

Dimensjoneringsmeldingen legger opp til at utdanningskapasiteten innen lærerutdanning opprettholdes omtrent på dagens nivå, men understreker samtidig særskilte behov for å styrke kompetansen innen realfag på alle trinn i skolen. I budsjettet legges det likevel opp til en økning av kapasiteten innen allmennlærerutdanningen ved de statlige høyskolene (259 nye studieplasser) og ved lærerhøgskolen ved Lærerakademiet (50 nye studieplasser). I budsjettproposisjonen understrekes den negative utviklingen i søkningen til lærerutdanningene de senere år, og at institusjonene må legge vekt på rekrutteringstiltak. Behovet

for utdanning av realfaglærere nevnes i departementets budsjettforslag, bl.a. under resultatmål for universitetene. Antallet studieplasser ved de matematisk-naturfaglige fakultetene i Oslo, Bergen og Tromsø reduseres imidlertid med ca. 480 plasser, mens antallet studieplasser ved fakultetene for realfag og teknologi ved NTNU er tilnærmet uendret sammenliknet med 1999.

Ved siden av søkningen til høyere utdanning og samfunnets behov for fagkompetanse på ulike områder, er regjeringen opptatt av å opprettholde likeverdig utdanningstilbud i alle landsdeler og en best mulig geografisk fordeling av studieplasser. I budsjettforslaget har departementet ønsket å begrense adgangen ved allmennfakultetene i Sør Norge; særlig er adgangen på lavere nivå begrenset. Departementet har lagt vekt på at fordelingen av studieplasser må ses i et regional- og distrikts-politisk perspektiv. Dette har bl.a. kommet til uttrykk ved en realnedgang i bevilgningen til Universitetet i Oslo, og reduksjon i antall studieplasser ved de samfunnsvitenskapelige, historisk-filosofiske og matematisk-naturvitenskapelige fakultetene.

Med sikte på videreutvikling av grunnlaget for samarbeid og arbeidsdeling innenfor høyere utdanning, foreslår departementet bl.a. at universitetene og høyskolene skal få myndighet til selv å etablere eller nedlegge studietilbud på lavere grads nivå opp til et omfang av 30 vekttall. Retningslinjer vil bli utarbeidet i samarbeid mellom departementet og Norgesnetttrådet, og skal foreligge i løpet av høsten 1999.

Forskerutdanning og –rekruttering

I dimensjoneringsmeldingen understrekes behovet for en styrking av hovedfag og forskerutdanning. I regjeringens forskningsmelding, St.meld. nr. 39 (1998 – 99), pekes det på at gjennomsnittsalderen for det vitenskapelige personalet er høy ved flere institusjoner og at det generelt er en økende etter-spørsel etter kandidater med forskerutdanning. Forskningsmeldingen tar til orde for en økning av antallet rekrutteringsstillinger med gjennomsnittlig 150 nye stillinger pr. år i en femårsperiode. Regjeringen omtaler selv dette som et "moderat ambisjonsnivå".

Rekrutterings- og stipendiatstillinger er en sentral komponent i flere av KUFs forskningsbevilgninger. I forhold til den omtale spørsmålet får i både dimensjoneringsmeldingen og i forskningsmeldingen, er det likevel overraskende at forsker-

utdanning og -rekruttering ikke drøftes særskilt. Bevilgninger til doktorgradsstipendiater og post doc-stillinger er fra og med budsjettet for 2000 lagt inn i rammene til institusjonene. For 2000 finansieres 562 stipendiatstillinger og 66 post doc-stillinger over universitetenes og høgskolenes budsjetter. Dette er det samme antall som i 1999.

Når det gjelder hovedfagsutdanning, får heller ikke dette noen spesiell omtale. Departementet foreslår imidlertid at omfanget av incentivbasert finansiering økes, bl.a. med en "premiering" for avlagte vekttall. Institusjonene skal få et mer selvstendig ansvar for samarbeid mellom institusjoner som ikke har etablert hovedfag og institusjoner som har hovedfag. Det vises også til at Norgesnettrådet har satt ned en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til opplegg for kvalitets-sikring og evaluering av høyere utdanning. I dette arbeidet skal også en evaluering av hovedfag ved de statlige høgskolene som ikke har paralleller til hovedfag ved universitetene inngå.

Særskilte forslag

I budsjettet for Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) er det en relativt stor nominell økning sammenlignet med blå bok 1999 (11,6 prosent når det ikke korrigeres for tekniske endringer). Mye av denne økningen (126,8 millioner kroner) skyldes en øremerket utstørsbevilgning til nytt realfagbygg.

Med henvisning til St.meld. nr. 42 (1998 – 99) Status og framdrift for etablering av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu, foreslår regjeringen at det bevilges 30 millioner kroner over KUFs budsjett til etableringen av et senter for fremragende forskning på Fornebu. Dette kommer i tillegg til bevilgninger fra Nærings- og handelsdepartementet (10 millioner kroner) og Samferdselsdepartementet (5 millioner kroner) til samme formål. Sentra for fremragende forskning blir i forskningsmeldingen trukket frem som et viktig tiltak for å heve kvaliteten i norsk forskning, og budsjettet følger dermed her opp en av intensjonene i denne meldingen. Etableringen av senteret er også del av satsingen på IKT som et av fire prioriterte temaområder for norsk forskning. Hovedfokus for senteret vil være kommunikasjonsteknologi og programvareutvikling. Norges forskningsråd skal koordinere den videre planleggingen av senteret.

I budsjettet foreslås det også å etablere et "Bedriftsuniversitet" på Fornebu. Dette skal være

et samarbeid mellom Universitetet i Oslo, Norges teknisk naturvitenskapelige universitet og SINTEF og skal tilby brukerrettet etter- og videreutdanning, bl.a. ved bruk av ny teknologi. Bedriftsuniversitetet er i budsjettforslaget ført opp med en bevilgning for 2000 på 15 mill. kroner, men skal på sikt være selvfinansierende.

I forskningsmeldingen foreslår Regjeringen et nytt finansieringssystem for universiteter og høgskoler som i sterkere grad enn det nåværende skiller mellom bevilgningene til undervisning og forskning. En hovedbegrunnelse for reformen er å synliggjøre forskningsmidlene særskilt, bl.a. for i noe større grad å kunne skjerme forskningen i forhold til svingningene i antallet studieplasser. Budsjettproposisjonen går ikke nærmere inn på forslagene, og har denne gang lagt eksisterende system til grunn, men altså søkt å tilgodese bl.a. forskningen ved bare å ta ut halvparten av den reduksjon normal beregningsmåte skulle tilsi. Budsjettproposisjonen understreker imidlertid at en slik synliggjøring av forskningen stiller økte krav til institusjonene om å utvikle en mer selvstendig institusjonell politikk for sin forskningsvirksomhet. Denne må baseres på prioritering av kvalitet og strategiske vurderinger: "Det vil i økende grad bli lagt vekt på kvalitet som kriterium for tildeling av ressurser. Dette medfører et sterkere krav til at institusjonene profilerer og prioriterer FoU-innsats. Alle institusjonene må foreta strategiske valg for forskningsvirksomheten".

Forskning på KUFs budsjett

Forskning generelt

Programkategori 07.70 Forskning i KUFs budsjett viser en nominell økning på 16,2 prosent sammenlignet med blå bok 1999. Hele realveksten over programkategorien forskning i KUFs budsjett skyldes avkastningen av det nye forskningsfondet og en vesentlig økning i bevilgningen til EUs rammeprogram for forskning. Den største bevilgningen under denne programkategorien er KUFs bevilgning til Norges Forskningsråd. Den øker nominelt med 1,5 prosent, hvilket innebærer en realnedgang i forhold til 1999. (Se nedenfor om Norges forskningsråd.)

Bevilgningene til internasjonale samarbeidstiltak øker med 31,8 prosent nominelt. Det skyldes som sagt bevilgninger til kontingenten for norsk deltagelse i EUs rammeprogram for forskning. Endringen i budsjettbevilgningen er større enn det

den faktiske kontingent i 1999 og 2000 tilsier, ettersom overførte midler på 51 mill kroner fra 1998 ble benyttet til kontingentbetaling i 1999. I tillegg er det i budsjettet for 2000 satt av midler til en økning i innbetalinger fra Norge på 18 prosent sammenliknet med den faktiske kontingent i 1999.

Forskningsrådet gjennomførte i 1997 en analyse av det norske engasjementet i ulike organisasjoner for internasjonalt forskningssamarbeid. I forskningsmeldingen tok departementet til orde for fortsatt norsk deltagelse i disse organisasjonene, men uttrykte samtidig et ønske om å redusere kostnadene ved medlemskapet i Det europeiske senter for kjernefysikk, CERN. Begrunnelsen var bl.a. at selv om forskningen ved CERN holder høy kvalitet, har norsk industris leveranser til organisasjonen avtatt de senere år. I budsjettet videreføres kontingentbevilgningene til CERN og andre internasjonale organisasjoner på samme nivå som i 1999, i tråd med inngåtte avtaler.

Forskningsfondet

Et nytt kapittel på KUFs forskningsbudsjett er Fondet for forskning og nyskaping. Fondets avkastning skal disponeres av Forskningsrådet innenfor rammer som fastsettes av Storting og Regjering. Det understrekes i budsjettproposisjonen at bevilgningene fra fondet ikke skal komme til erstatning for den forskning som blir finansiert av departementene, men at forskningsfondet er opprettet som et tillegg og supplement til de ordinære bevilgningene over statsbudsjettet. For 2000 er det budsjettet med en avkastning fra fondet på 90 mill kroner. Det heter i budsjettforslaget at "...fondet spesielt skal bidra til både styrkingen av den langsiktige, grunnleggende forskningen i kunnskapsallmeningen generelt, og de mer langsiktige delene av de fire brede tematiske satsingene: marin forskning, IKT, medisin og helse og forskning i skjæringsfeltet mellom miljø og energi. Midlene skal kunne finansiere særskilte tiltak for å fremme kvalitet." Det varsles at fondskapitalen vil kunne bli utvidet fra 3 til 4 milliarder kroner i løpet av 2000. Den økning i forskningsbevilgningene som avkastningen av denne utvidelsen eventuelt medfører er ikke tatt med i beregningene av veksten i det anslåtte forskningsbudsjett for 2000.

Forskningsfondet vil, ut fra den omtale det gis i forskningsmelding og statsbudsjett, komme til å spille en svært sentral rolle i norsk forskningsfinansiering og -politikk. Avkastningen skal benyttes for å oppfylle en rekke helt sentrale forsk-

ningspolitiske målsettinger. Det skal oppfylle den overordnede prioriteringen av langsiktig, grunnleggende forskning; i budsjettproposisjonen for 2000 er dette tilsynelatende det eneste enkeltforslag av betydning med en klar adresse til denne sentrale prioriteringen. Det skal gi Forskningsrådet det utvidede strategiske handlingsrom det lenge har bedt om. Og - kanskje aller viktigst - det er nøkkelelementet i Regjeringens strategi for å oppfylle den offentlige del av ansvaret for at det ambisiøse vekstmålet for norsk forskning for de neste fem år blir oppfylt. Regjeringen fremhever i Gul bok at den "vil vurdere Forskningsfondets størrelse i lys av ambisjonene i St.meld.nr 39 (1998-1999)".

Norges forskningsråd

Forskningsrådet mottar sine bevilgninger fra flere ulike departementer.² Fra Kirke- utdannings- og forskningsdepartementet (KUF), Nærings- og handelsdepartementet (NHD), Olje- og energidepartementet (OED), Fiskeridepartementet (FID), Landbruksdepartementet (LD) og Miljøvern- departementet (MD) mottar Forskningsrådet såkalte generelle bevilgninger. I de generelle bevilgningene inngår basisbevilgninger til en rekke institutter. Posten for instituttbevilgninger har økt betydelig de seneste årene, som en følge av gjennomføringen av Regjeringens retningslinjer for statlig finansiering av forskningsinstitutter. Det er ingen nye instituttoverføringer i 2000. I KUFs generelle bevilgning inngår også en egen post for administrasjonskostnader i Forskningsrådet. Fra 2000 er også avkastningen fra Fondet for forskning og nyskaping oppført som en del av de generelle midler til Forskningsrådet.

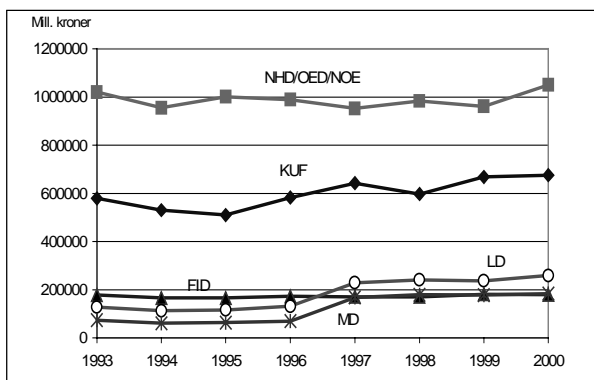
De generelle bevilgningene fra KUF, NHD, OED, FID, LD, og MD utgjør, eksklusive fondsavkastningen, til sammen 2 231 millioner kroner. Korrigert for tekniske endringer utgjør dette i henhold til proposisjonen en nominell vekst på omlag 4,5 prosent. Inkludert fondsavkastningen er veksten på om lag 8,7 prosent.

Figur 5 viser utviklingen i de generelle bevilgningene til Forskningsrådet fra Norges forskningsråds etablering frem til i dag i løpende priser. Tallene tom. 1999 kommer fra Forskningsrådets reviderte budsjetter, mens tallet for 2000 stammer fra St.prp.nr. 1 (1999 – 2000). Avkastningen fra

² Alle tall i omtalen av forslaget til bevilgninger for 2000 til Norges forskningsråd bygger utelukkende på tall fra budsjettproposisjonen.

Fondet for forskning og nyskaping er holdt utenfor.

Figur 5 Generelle midler til Norges forskningsråd i perioden 1993-2000 (instituttbevilgninger inkludert). Mill. kr. Løpende priser. Kilder: Norges forskningsråd, St.prp. nr 1 (1999-2000)

I tillegg til de generelle bevilgningene mottar Forskningsrådet spesielle program- og prosjektmidler fra en lang rekke departementer. De spesielle forskningsbevilgningene kan normalt ikke avleses direkte i budsjettproposisjonene. De opplysninger fra Forskningsrådet som er nødvendig for å beregne utviklingen i disse bevilgningene var ennå ikke tilgjengelige da denne rapport ble ferdigstilt. I 1999 utgjorde midlene til spesielle forskningsformål i overkant av 426 millioner kroner, eller 14,8 prosent av Forskningsrådets totalbudsjett. (Kilde: Norges forskningsråd). I Sosial- og helsedepartementets budsjettproposisjon er det oppgitt at dette departements bevilgninger til Forskningsrådet i 2000 vil øke med omlag 10 prosent.

Den generelle bevilgningen fra KUF - utenom fondsavkastningen - er nominelt 1,5 prosent høyere enn i fjor. Administrasjonsbevilgningen øker med 3,3 prosent (begrunnet i merarbeid med forvaltningen av fondsavkastningen), mens bevilgningen til forskningsformål øker med nominelt 1 prosent. I denne bevilgningen ligger det anbefalinger om fordelingen på ulike forskningsområder. I disse anbefalingene ligger det en nominell økning til humanistisk forskning, forskning innen medisin og helse og naturvitenskapelig og teknologisk forskning med ca. 1 prosent sammenlignet med fordelingen i inneværende år. For samfunnsvitenskapelig forskning, miljø- og utviklingsforskning og vitenskapelig utstyr ligger det ingen nominelle endringer sammenlignet med 1999. Departementet ønsker en nominell økning av

ressursene til forskerrekruttering innen bioproduksjon og foredling med 3,3 prosent. Et mindre ufordelt beløp skal fordeles av Hovedstyret i Forskningsrådet innenfor KUFs ansvarsområde. Denne bevilgningen er redusert nominelt fra 7,5 millioner kroner i 1999 til 6,8 millioner kroner i forslaget for 2000.

NHDs tilskudd til Norges forskningsråd øker nominelt med 6,4 prosent. NHD har endret sin budsjettstruktur for 2000. Begrunnelsen er bl.a. et ønske om å se næringsrettet brukerstyrt forskning og næringsrettet strategisk forskning i sammenheng. Endringen i budsjettstruktur skal bidra til å sikre konsentrasjon av innsatsen om strategisk viktige områder, bl.a. knyttet til sentrale næringsklynger. Bevilgningene har derfor i stor grad fått en tematisk innretning mot noen utvalgte områder: Et verdiskapende IT- og tjenestesamfunn, Bærekraftig verdiskapning fra natur og energiressurser, En konkurransedyktig maritim og offshorenasjon, Økt verdiskapning på grunnlag av biologiske ressurser og næringsmidler samt Verdiskapning fra andre landbaserte næringer. Mens bevilgningen til brukerstyrte programmer har en realnedgang fra 1999 til 2000, vokser bevilgningen til strategiske instituttprogrammer betydelig, også når en ser bort fra NHDs bevilgning på 10 mill kroner til IT-senter på Fornebu, som er lagt inn i denne posten. Dette er en prioritering som videreføres fra 1999-budsjettet. En merker seg dessuten at departementet slutter seg til Forskningsrådets anbefaling i rådets *Strategi for næringsrettet forskning og utvikling*, om å tilstrebe større langsiktighet for den brukerstyrte forskningen. Under programkategorien innovasjonstiltak vil programmet FORNY bli tilgodesett med en betydelig vekst.

OEDs bevilgning til Forskningsrådet er den som har den sterkeste veksten i prosent fra 1999 til 2000. Bevilgningen øker fra 157 millioner kroner i blå bok 1999 til 189,5 millioner kroner i forslaget til budsjett for 2000 – en nominell økning på omlag 15 prosent korrigeret for tekniske endringer. I alt øker bevilgningen til brukerstyrt forskning med ca. 21 mill kroner, til 120 millioner kroner. Mesteparten av denne økningen skjer innen Energi- og vassdragssektoren – en oppfølging av Energi-meldingen, St meld nr 29 (1998-99), og av prioriteringen i forskningsmeldingen av forskning i skjæringsfeltet energi og miljø. Departementet fremhever betydningen av kunnskap i forhold til alternative energikilder i fremtiden. Det vises også til arbeidet med en samlet tverrfaglig strategi for energiforskningen i Forskningsrådet. Satsingen

innen petroleumssektoren skal i følge departementet konsentreres mer på selektive områder der det er et klart behov for offentlige penger. I tillegg til den generelle forskningsbevilgningen til Forskningsrådet, legger departementet også opp til en relativt sterk satsning innen petroleumsrettet teknologiutvikling. Midlene skal kanaliseres gjennom Forskningsrådet, men dette synes ikke å være en ren forskningsbevilgning.

MDs bevilgning til Norges forskningsråd øker nominelt med 5,8 prosent i forslaget til statsbudsjett for 2000. Forskning innen klimaendringer, biologisk mangfold og helse- og miljøfarlige kjemikalier er prioritert. Dette er i følge departementet en oppfølging av satsningsområdet forskning i skjæringsfeltet mellom energi og miljø i forskningsmeldingen.

FIDs bevilgning til Forskningsrådet i forslag til statsbudsjett for 2000 går ned med 1,4 prosent nominelt. Også når det gjelder FIDs bevilgning til Forskningsrådet skjer det tekniske endringer i 2000. Virkemiddel- og programstrukturen legges om slik at rammene for de strategiske programmene økes på bekostning av satsing på forskningsprogrammer. Departementet legger vekt på at prioriteringene i St. meld. nr. 51 (1997 – 98) Perspektiver på utvikling av norsk fiskerinæring, blir fulgt opp.

Den generelle bevilgningen til Norges forskningsråd over LDs budsjett øker nominelt med 5,1 prosent sammenlignet med vedtatt budsjett for 1999. Bevilgningen går til en rekke forskningsprogrammer, dels helfinansiert av LD og dels finansiert sammen med andre departementer. Departementet legger vekt på utviklingen i distriktene, og ønsker å prioritere forskningsinnsats overfor skog, skogindustri og arealressurser. Departementet ønsker også forsterket innsats innen forskning rettet mot landbruksbasert industri. I tillegg legges det vekt på forskning omkring mat og helse.

Regjeringen legger i omtalen av forslaget til bevilgninger til Norges forskningsråd for 2000 vekt på å følge opp satsingene som er omtalt i den nye forskningsmeldingen. I de generelle bevilgningene til Norges forskningsråd følges disse områdene opp i noen grad. Særlig gjelder dette bevilgningene rettet mot satsningsområdet forskning i skjæringsfeltet mellom energi og miljø på OED og MDs budsjetter. Satsingen på IKT ligger åpenbart inne særlig i NHDs forslag til budsjett, men pga. den nye budsjettstrukturen er

det foreløpig vanskelig å få oversikt over dette. Satsingen på marin forskning skjer tilsynelatende først og fremst utenom Forskningsrådets bevilgninger (bl.a. nytt forskningsfartøy), mens satsingen på medisin og helse synes i første rekke å være ivare tatt gjennom den angitte økningen i spesielle midler til forskningsprogrammer over Sosial- og helsedepartementets budsjett.

Det viktigste nye i forslaget til budsjett for Forskningsrådet 2000 er nok at rådet skal disponere avkastningen av Fondet for forskning og nyskaping. Dersom dette føyes til KUFs generelle bevilgning til Forskningsrådet gir dette en vekst i bevilgningen til forskningsformål fra KUF på 17,5 prosent. Eventuell ytterligere avkastning av den varslede utvidelsen av fondskapitalen kommer vil komme i tillegg. Hvordan dette vil slå ut på prioriteringene vil selvsagt være avhengig av hvordan Forskningsrådet kommer til å disponere fondsavkastningen. Forskningsrådet har signalisert at poster som vitenskapelig utstyr og rekruttering vil bli særlig tilgodesett. Det synes fullt ut i samsvar med det mandat som er gitt om at fondets avkastning skal benyttes til å "styrke den langsiktige, grunnleggende forskningen i kunnskapsalmenningen generelt". Men mens "fri forskning" har vært høyt prioritert de siste årene under KUFs generelle bevilgning forøvrig, og er det også i forslaget for 2000, skal fondsavkastningen også benyttes mer strategisk i forhold til overordnede prioriteringer, ved at det også skal bidra til å styrke "de langsiktige delene av de fire brede tematiske satsingene" i forskningsmeldingen (dvs marin forskning, IKT, medisin og helse, energi/miljø).

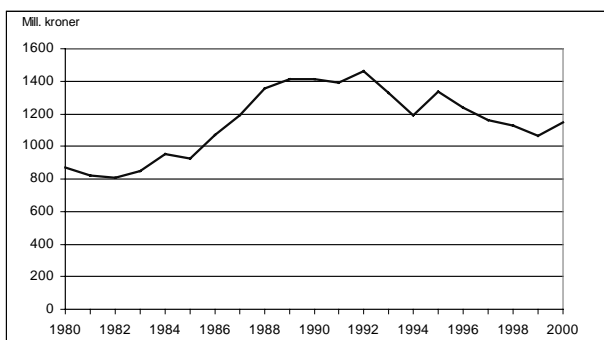
Næringsrettet forskning

Det meste av bevilgningene til næringsrettet forskning over statsbudsjettet er på budsjettene for Nærings- og handelsdepartementet (NHD), Olje- og energidepartementet (OED), Fiskeridepartementet (FID) og Landbruksdepartementet (LD).³ I alle disse departementenes budsjettforslag er det foreslått vekst i bevilgningene til forsknings- og utviklingsformål i 2000. Målt i prosenter, er veksten klart størst for OED, med en nominell vekst på 21,1 prosent, og FID, som har en nominell vekst på 16,4 prosent. Det er en betydelig realvekst i bevilgningene til NHD og OED sett

³ Omtalen i dette avsnitt gjelder i all hovedsak bevilgninger under de aktuelle departementenes poster for programkategorien "forskning og utvikling".

under ett, etter at disse, med unntak for to år, har hatt en gjennomgående nedgang på 90-tallet, jf figur 6.

Figur 6. Anslåtte FoU-bevilgninger 1980-2000 over budsjettene til NHD og OED og tilsvarende departementer. Faste 1990-priser. Kilde: NIFU, Stp.prp. nr 1 (1999-2000)

Veksten i OEDs og FIDs forskningsbevilgninger reflekterer to av satsningsområdene i forskningsmeldingen, hhv. forskning i skjæringsfeltet mellom energi og miljø og marin forskning. Den nominelle veksten i Nærings- og handelsdepartementets og Landbruksdepartementets FoU-bevilgninger på hhv. 5,0 og 3,6 prosent, innebærer en liten realvekst for disse. To sentrale trekk som går igjen i Regjeringens forslag for næringsdepartementenes forsknings- og utviklingsbudsjetter er at IT må utvikles og tas i bruk i hele samfunnet, og at de små og mellomstore bedriftene må styrke sin innsats i forskning og bli flinkere til å ta forskningsresultater i bruk.

Nærings- og handelsdepartementet

Nærings- og handelsdepartementets forsknings- og utviklingsbudsjett er foreslått økt fra 1.247 til 1.309 millioner kroner, en nominell vekst på 5 prosent. Innenfor denne totalrammen, peker overføringer til forsknings- og utviklingskontrakter seg ut med en vekst på 9,6 prosent. Regjeringen understreker at for å nå målet om en økning i FoU-aktiviteten som kan bringe Norge opp til gjennomsnittet i OECD-området må "en vesentlig del av denne økningen finansieres av næringslivet selv". Regjeringen avventer innstillingen fra Hervik-utvalget som for tiden utreder egnede virkemidler for å nå dette målet.

Regjeringen legger i proposisjonen stor vekt på utviklingen av data- og teleteknologi, samt at målet i næringsrettet IT-plan 1998-2001 er "at avansert utvikling og bruk av IT skal bli et av de største konkurransefortrinn for norsk næringsliv".

Dette kommer blant annet til uttrykk i foreslåtte investeringer i forbindelse med etablering av et IT- og kunnskapssenter på Fornebu. Regjeringen foreslår 260 millioner kroner bevilget over Nærings- og handelsdepartementets budsjett som statlig kapital til IT-senteret, midler som skal fremskaffes gjennom salg av statlige eiendommer på Fornebu. Det foreslåtte senter for fremragende forskning i tilknytning til IT-senteret på Fornebu vil få en bevilgning på 10 millioner kroner fra Nærings- og handelsdepartementet, som i første rekke skal gå til forskning innenfor områdene kommunikasjonsteknologi og store program-systemer. 25 millioner kroner foreslås også bevilget som innskuddskapital i et Språkteknologisenter på Voss.

Regjeringen tar sikte på at små og mellomstore bedrifter skal bli mer aktive i forhold til forskning, både ved samarbeid seg imellom og ved å søke kontakt med forskningsmiljøene. Regjeringen ser dette i sammenheng med det samarbeidet som er utviklet mellom Norges Forskningsråd og Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), hvor formålet er at SNDs regionskontorer skal bidra til å knytte kontakter mellom forskningsmiljøene og de små og mellomstore bedriftene.

SND administrerer dessuten to FoU-tiltak for Nærings- og handelsdepartementet. Dette er offentlige forsknings- og utviklingskontrakter (OFU) og industrielle forsknings- og utviklingskontrakter (IFU). For 2000 er det foreslått avsatt 151 millioner kroner til denne typen kontrakter, hvorav OFU-kontrakter står for 100 millioner kroner og IFU-kontrakter for 51 millioner kroner. OFU-kontrakter omfatter en offentlig etat og en eller flere bedrifter, mens IFU-kontrakter ytes til samarbeid mellom flere bedrifter, gjerne i form av en stor kundebedrift og flere mindre leverandørbedrifter. I ordningene står henholdsvis den offentlige etaten og den store kundebedriften for markedskunnskap som skal virke som "lokomotiver" for nødvendig forskning og utvikling i de mindre bedriftene.

Nærings- og handelsdepartementets overføring til Norges forskningsråd er foreslått økt fra 809 millioner kroner til 860,8 millioner kroner, en nominell vekst på 6,4 prosent. (Se eget avsnitt om bevilgningene til Norges forskningsråd).

Departementet mener at omsetning knyttet til bioteknologi vil få en kraftig vekst i de kommende årene – kanskje så mye som en tre- til firedobling.

Regjeringen mener at en kommersialisering av den biomedisinske grunnforskningen kan gi god økonomisk og samfunnsmessig avkastning. Den bioteknologiske forskningen vil konsentreres mot medisin og helse, matvareproduksjon og marin bioteknologi.

Olje- og energidepartementet

For Olje- og energidepartementet er det foreslått en økning fra 174,5 til 211,4 millioner kroner til forskningsformål, noe som innebærer en nominell vekst på 21,1 prosent. Bevilgningen til Norges forskningsråd er foreslått økt fra 157 til 189,5 millioner kroner.

En av hovedsatsingene i forskningsmeldingen er forskning i skjæringsfeltet mellom energi og miljø. Dette er også fremhevet i St. meld. nr.29 "Om energipolitikken". Målet er å styrke så vel norsk kompetanse på området som universitets- og forskningsmiljøene og næringslivets egeninnsats til forskning og utvikling. Den foreslåtte økningen til Norges Forskningsråd henger sammen med denne satsningen, og forklarer i stor grad den sterke veksten i FoU-bevilgninger under Olje- og energidepartementet.

Selskapene i energi- og vassdragssektoren er i motsetning til i petroleumssektoren gjerne små eller mellomstore, og bruker normalt mindre ressurser til forskning. Sektoren er i større grad enn petroleumssektoren avhengig av offentlig forskningsinnsats. I petroleumssektoren er oljeselskapene både store og sentrale på forskningssiden. Utgangspunktet i petroleumssektoren er i dag redusert aktivitet, en trend som også har ført til at selskapene i olje- og gassindustrien har benyttet færre midler til FoU. Samtidig står miljøet overfor store utfordringer i form av naturmessige utfordringer (blant annet boring på dypere vann og i mer værutsatte områder) og et stadig sterkere kostnadspress for å gjøre flere felter økonomisk drivverdige.

Målet med den offentlige forskningsinnsatsen i petroleumssektoren kan deles i to: For det første skal den offentlige innsatsen sikre samfunnsmessige interesser og ha et mer langsiktig og grunnleggende perspektiv, og for det andre skal den bidra til å utløse økt innsats fra private virksomheter på området.

Som et svar på redusert utviklingsaktivitet i petroleumssektoren, ble samarbeidsprogrammet Demo 2000 startet opp i 1999. Formålet har vært å

styrke den prosjektrettede teknologiutviklingen gjennom et samarbeid mellom oljeselskaper, leverandørindustri, forskningsmiljøer og staten. I budsjettforslaget er det avsatt 100 millioner kroner til formålet, noe som tilsvarer bevilgningen for inneværende budsjettår. Denne bevilgningen regnes antakelig ikke fullt ut som FoU, og teller ikke med det fulle nominelle beløp i det anslåtte forskningsbudsjett for 2000. Det forventes imidlertid at bevilgningen vil "utløse 300 – 400 mill kroner i økte FoU-investeringer hos oljeselskapene og leverandørene".

Fiskeridepartementet

Forsknings- og utviklingsområdet innenfor Fiskeridepartementet vokser fra 576 til 671 millioner kroner, som innebærer en økning på 16,4 prosent. Den klart viktigste bidragsyter til den betydelige veksten fra 1999 til 2000, er forslaget om en startbevilgning på 50 millioner kroner til bygging av et nytt havforskningsfartøy. Bevilgningen er forutsatt fulgt opp både i 2001 og 2002. Samlet kostnadsramme er beregnet til 250 millioner kroner. Utenom bevilgninger til kapitalinvesteringer (havforskningsfartøy og nytt sjøvannsinntak ved Austevoll havbruksstasjon) utgjør den nominelle veksten i bevilgningene til forskning og utvikling i Fiskeridepartementets budsjett 6,5 prosent.

Utenom bevilgningen til nytt havforskningsfartøy, er det tre sentrale satsningsområder innenfor Fiskeridepartementets FoU-kapittel: For det første en bevilgning på 8 millioner kroner til bestandsestimering og prognoser, hvorav 2,5 millioner kroner gjennom tilskuddet til Norges forskningsråd, der hovedformålet er bedre kvantifisering av usikkerhet knyttet til estimeringen. Det foreslås dessuten en bevilgning på 7 millioner kroner til nytt sjøvannsinntak ved Austevoll havbruksstasjon, og en bevilgning på 3,5 millioner kroner til utviklingstiltak innenfor skjellproduksjon.

I St.meld. nr. 51 (1997-98) og i forskningsmeldingen tas det til orde for å innføre en generell FoU-avgift i fiskeri- og havbruksnæringen. Bakgrunnen for forslaget er at næringen i stor grad består av små virksomheter som i liten eller ingen grad bedriver forskning på egen hånd. Samtidig peker nettopp disse næringene seg ut som naturlige vekstnæring i de kommende årene. I forslaget fra Fiskeridepartementet omtales dette forslaget under overskriften "Prioriteringer for 2000", men omtalen er kort og angir ikke om det er grunn til å

vente innføring av en slik ordning allerede neste år.

Landbruksdepartementet

Landbruksdepartementet legger i budsjettproposisjonen vekt på å følge opp grunnleggende og strategisk forskning på området. Departementet vil søke å følge opp både Forskningsmeldingen og Langtidsplan for Landbruksforskningen (1998 – 2005). I budsjettet for 2000 er det lagt særlig vekt på følgende tematiske områder: FoU rettet mot forbrukerholdninger, matvarekvalitet og –trygghet i hele næringskjeden samt verdiskapning basert på norske jordbruksvarer, marked og forbrukerkrav. Et annet viktig område er skogproduktenes samfunnsmessige verdi og konkurransekraft og samfunnsplanlegging og arealplanlegging. Departementet legger vekt på å følge opp de fire

satsingsområdene i forskningsmeldingen. Det vises til at matkvalitet og helse er et element i Regjeringens satsing på medisin og helse, og skog står sentralt både innen miljø og energi.

Under programkategorien Forskning og utvikling er det foreslått en bevilgning på 258,8 millioner kroner. Dette er en videreføring på samme nivå som i vedtatt budsjett for 1999. I budsjettet blir det bl.a. foreslått å innføre en avgift på skogsvirke for å fremme fellestiltak i skogbruket. Det vises i denne sammenheng til behovet for å legge til rette for aktiv brukerdeltagelse og brukerfinansiering av FoU-arbeidet i skogsektoren. Det er også ført opp FoU-tiltak under andre programkategorier. Blant annet er det foreslått å opprette et produktutviklingssenter for næringsmiddelindustrien i regi av Matforsk, Fiskeriforskning og Norkonserv.

NIFU har i en årrekke utarbeidet en oversikt over av hva den framlagte budsjettproposisjon innebærer for universiteter, høyskoler, forskningsråd og institusjoner med forskning. I forhold til budsjettforslaget for 2000 er dette arbeidet delt i to: (1) denne hurtigutredningen om den forsknings- og utdanningspolitiske profilen i forslaget, der vi har lagt vekt på å se budsjettforslaget i forhold til sentrale forsknings- og utdanningspolitiske dokumenter, og (2) en publikasjon i januar/februar 2000 som dokumenterer det *vedtatte* budsjett for 2000.

Denne rapporten er utarbeidet av Egil Kallerud (prosjektleder), Øyvind Såtvedt, Thor Kleppen Sættem, Kari-Anne Kristensen og Bo Sarpebakken. Rapporten er også publisert på NIFUs hjemmeside: <http://www.nifu.no>. For spørsmål, kontakt: Seksjonsleder Egil Kallerud, NIFU, tlf 22 59 51 52, egil.kallerud@nifu.no.

Oslo, oktober 1999